

Kuliš, Antea

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:976212>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

INOVACIJE I PODUZETNIŠTVO

Mentor:

prof. dr. sc. Dejan Kružić

Student:

Antea Kuliš

1155512

Split, rujan, 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3. Struktura rada	2
2. ZNAČENJE PODUZETNIŠTVA ZA GOSPODARSKI RAZVOJ	4
2.1. Pojmovno određenje i značajke poduzetništva.....	4
2.2. Razvoj poduzetništva.....	5
2.3. Funkcije poduzetništva	6
2.4. Povezanost poduzetništva sa gospodarskim razvojem	7
2.5. Značenje inovacija u poduzetničkom procesu.....	9
3. PODUZETNIŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ	11
3.1. Značajke poduzetništva i inovacija u Republici Hrvatskoj	11
3.2. Trenutno stanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj i utjecaj na gospodarski razvoj države.....	15
3.3. Analiza kretanja poduzetništva u Republici Hrvatskoj te budući razvoj poduzetništva.....	21
4. ISTRAŽIVANJE INOVATIVNOSTI NA PRIMJERU MALOGA PODUZEĆA-GENOS D.O.O.....	26
4.1. Značajke i razvoj poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu	27
4.2. Djelatnost i inovativnost poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu.....	28
4.2.1. Analitički DNA laboratorij.....	29
4.2.2. Forenzički DNA laboratorij	30

5. ZAKLJUČAK	32
SAŽETAK.....	34
SUMMARY	35
LITERATURA	36
POPIS SLIKA.....	37
POPIS TABLICA.....	37
POPIS GRAFIKONA	38

1. UVOD

Poduzetništvo je akcelerator cjelokupnog gospodarstva jedne države, odnosno ekonomije, ono je ključni element za povećanje konkurentnosti društva kroz generiranje rasta i otvaranje novih radnih mjesta. Njegova važnost i kompleksnost očituje se u mnogobrojnim čimbenicima koji utječu na njega, od ekonomskih, tehnoloških pa sve do socioloških i društvenih, a uključuju zapošljavanje, razvoj, stabilnost društva, stupanj obrazovanja.

Poduzetništvo i inovacije su u današnjem poslovnom svijetu u središtu interesa jer se daljnji gospodarski rast i smanjenje nezaposlenosti može zasnivati samo na poduzetničkom društvu. Poduzetničko društvo karakterizira poduzetnička ekonomija sa poduzetnicima u kojoj postoji veliki broj novih poduzetništva te je njihov broj u kontinuiranom usponu.

1.1. Predmet i cilj rada

Problem istraživanja predstavlja nepoznavanje statističkih podataka o povezanosti inovacija i poduzetništva. Postavlja se pitanje što pojedina država može učiniti kako bi se potaknulo pokretanje novih poduzetničkih inovativnih projekata?

Za prethodno navedeni problem istraživanja moguće je definirati i predmet istraživanja- utvrditi stanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj te povezanost inovacija i poduzetništva sa gospodarskim stanjem države.

Cilj rada je u neposrednoj vezi sa predmetom rada. Ciljevi završnog rada su:

- 1) analizirati pojmovno određenje i značajke poduzetništva;
- 2) pojasniti razvoj poduzetništva,
- 3) analizirati funkcije poduzetništva,
- 4) analizirati trenutno stanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj,
- 5) analizirati inovativnost na primjeru poduzeća Genos d.o.o.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Prilikom izrade rada korištene su sljedeće metode: povijesna metoda, komparativna metoda, metoda deskripcije, induktivna i deduktivna metoda, statistička metoda, metoda analize i sinteze.

U izradi rada prikupljeni su i analizirani primarni i sekundarni izvori podataka. Sekundarni izvori obuhvaćaju literaturu iz ekonomije. Primarni izvori podataka odnose se na analizu inovacija i poduzetništva u Republici Hrvatskoj.

1.3. Struktura rada

Završni rad s naslovom „Inovacije i poduzetništvo“ strukturno je podijeljen u pet tematski međusobno povezanih dijelova.

U prvom dijelu, „**Uvodu**“, određen je problem i predmet završnoga rada, postavljeni su svrha i ciljevi, navedene su metode koje su korištene prilikom istraživanja te sažeti prikaz strukture rada.

U drugom dijelu pod naslovom „**Značenje poduzetništva za gospodarski razvoj**“ analizira se pojam i značajke poduzetništva, razvoj poduzetništva, ključne funkcije koje su važne u poduzetništvu, povezanost poduzetništva sa gospodarskim razvojem.

„**Poduzetništvo u Republici Hrvatskoj**“ je naslov trećeg dijela završnoga rada, u kojem su pojašnjene ključne značajke poduzetništva i inovacija u cjelokupnoj Republici Hrvatskoj te trenutno stanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj i utjecaj istoga na gospodarski razvoj države.

Četvrti dio nosi naslov „**Istraživanje inovativnosti na primjeru maloga poduzeća- Genos D.O.O.**“ te se u tom dijelu analizira ključne značajke i razvoj poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu, djelatnost poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu te inovativnost poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu te utjecaj inovativnosti na poslovanje poduzeća.

U ***zaključku***, kao završnom dijelu rada, izložena je sinteza cjelokupnog rada i provedenog istraživanja, te su navedene najvažnije spoznaje do kojih se došlo prilikom izrade ovog završnog rada.

2. ZNAČENJE PODUZETNIŠTVA ZA GOSPODARSKI RAZVOJ

Ekonomika je misao bogata različitim pristupima određenju pojma poduzetništva, njegove biti, uloge, dimenzija, doprinosa generiranju ekonomskog rasta i slično. Uz to što je jedna od glavnih političkih, ekonomskih, medijskih i općedruštvenih tema, poduzetništvo je predmetom interesa mnogobrojnih znanosti, najčešće društvenih, a posebno: ekonomije, psihologije, sociologije, prava, antropologije, svake iz svojega specifičnog diskursa.¹

U nastavku će biti pojašnjeno pojmovno određenje i značajke poduzetništva, razvoj poduzetništva, funkcije poduzetništva te povezanost poduzetništva sa gospodarskim razvojem.

2.1. Pojmovno određenje i značajke poduzetništva

Poduzetništvo je akcelerator cjelokupnog gospodarstva jedne države, odnosno ekonomije, ono je ključni element za povećanje konkurentnosti društva kroz generiranje rasta i otvaranje novih radnih mjesta. Njegova važnost i kompleksnost očituje se u mnogobrojnim čimbenicima koji utječu na njega, od ekonomskih, tehnoloških pa sve do socioloških i društvenih, a uključuju zapošljavanje, razvoj, stabilnost društva, stupanj obrazovanja.²

Poduzetništvo se može označiti kao proces ulaganja resursa u određenu poslovnu aktivnost radi ostvarivanja određenih ekonomskih učinaka. Prema suvremenoj teoriji, poduzetništvo se smatra novim činiteljem reprodukcije čiji je glavni cilj ostvarivanje profita. Iako se danas teži postizanju održivog, etički i moralno korektnog poslovnog rasta koji ima svoj cilj, a ne odvija se stihijski, ipak većina turističkih destinacija želi isključivo postići rast.³

Poduzetništvo uključuje sve djelatnosti usmjerene na ulaganje i kombinaciju potrebnih resursa, širenje na nova tržišta, stvaranje novih proizvoda, novih potrošača, novih tehnologija i tehnoloških rješenja. Poduzetništvo je u neposrednoj vezi sa raspoloživim resursima, jer od

¹ Kružić, D. (2007.): „Poduzetništvo i ekonomski rast: reaktualiziranje uloge poduzetništva u globalnoj ekonomiji“, *Ekonomika misao i praksa*, No.2., str. 167.

² Kutnjak, G. (2010.): „Europska unija u funkciji poticanja i razvoja malog i srednjeg poduzetništva“, *Poslovna izvrsnost*, Vol. 4., No.2., str. 79.

³ Bartoluci, M., Budimski, V. (2010.): „Upravljanje poduzetničkim projektima u turizmu Republike Hrvatske“, *Acta turistica*, Vol.22., No.2., str. 179.

raspoloživih resursa, ljudske kreativnosti i inovativnosti, zavisi razina proizvodnje određenih proizvoda i usluga, kao i razine zadovoljenja ljudskih potreba.⁴

Poduzetništvo se u ekonomiji definira na različite načine. Ono se općenito može definirati kao proces donošenja odluka u uvjetima nesigurnosti. Međutim, ovakav pristup poduzetništvu nedovoljno objašnjava njegovu bit kao ekonomskog procesa, posebno u određenoj djelatnosti, primjerice u ugostiteljstvu.

U ekonomskom smislu poduzetništvo se može objasniti kroz proces ulaganja resursa u određenu poslovnu aktivnost s ciljem ostvarenja određenih ekonomskih učinaka.⁵

Specifičnost određene djelatnosti utječe na strukturu i vrijednost pojedinih resursa na kojima se zasniva proces poduzetništva. Vrsta i karakteristika djelatnosti određuje uvjete i veličinu ulaganja kojima ovisi i ostvarivanje koristi. Razlikuje se poduzetništvo u proizvodnim djelatnostima od poduzetništva u uslužnim djelatnostima, a razlike proizlaze i unutar pojedinog sektora djelatnosti, primjerice unutar tercijarnog sektora poduzetništvo se razlikuje u djelatnosti trgovine od djelatnosti ugostiteljstva ili prometa.⁶

2.2. Razvoj poduzetništva

Dubrovčanin Benedikt Kotruljević, sredinom 15. stoljeća u djelu: „O trgovini i o savršenom trgovcu“, pokušava definirati savršenog trgovca u uvjetima kada je trgovina najčešće bila povezana s rizičnim poslovnim pothvatima, avanturom povezanom s procjenom prilika za zaradu, nesigurnošću pomorskih i kopnenih putova i neizvjesnosti prodaje. Njegova slika "savršenog trgovca" u potpunosti odgovara pojmu modernog poduzetnika u smislu suvremenih teorija poduzetništva.⁷

Ekonomska doktrina relativno je kasno odredila poduzetništvo kao posebnu ekonomsku funkciju i djelatnost. Riječ poduzetništvo (engl. entrepreneurship) izvedena je iz francuske riječi entreprendre, kojom se definirala osoba koja preuzima rizik novoga. Francuski ekonomist i poduzetnik (vlasnik tvornice pamuka) Jean - Baptiste Say (1767.-1832.) ističe tri čimbenika proizvodnje- rad, kapital, zemlju. Ta tri čimbenika proizvodnje svojim vlasnicima

⁴Vajić I. (1994.): „Management i poduzetništvo“, Zagreb: Mladost d.o.o., str. 43.

⁵Bartoluci M., Škorić S. (2009.): „Menadžment u sportu“, Zagreb: Kineziološki fakultet, str. 155.

⁶Kružić D. (2007.), op.cit., str. 155.

⁷Ibid., str. 168.

daju dohotke- najamninu (rad), kamate (kapital) i rentu(zemlja). Sayov je poduzetnik katalizator razvoja i ekonomskih promjena, koje nastaju sjedinjavanjem različitih proizvodnih faktora u uvjetima preuzimanja poduzetničkoga rizika.

Profit, to jest, po njemu, poduzetnička dobit također je dohodak od rada, neka vrsta najamnine za visokorizičan i visokokvalificiran rad poduzetnika. To je nagrada za poduzetnost, rizik i talent, to jest nagrada za rijetkost takve vrste rada koja zahtijeva postojanje mnogobrojnih kvaliteta koje nisu tako često zastupljene i sjedinjene u jednoj osobi.

Sayova klasifikacija triju čimbenika proizvodnje kao izvora odgovarajućih dohodaka vlasnika, prihvatila je većina ekonomista sve do današnjih dana, kad se poduzetništvo (kao izvor poduzetničke dobiti) počinje izdvajati kao četvrti faktor proizvodnje.⁸

2.3. Funkcije poduzetništva

Funkcije poduzetništva su grupe poslovnih zadataka i aktivnosti koji se pojavljuju u suvremenom poslovanju poduzetnika. U malim poduzećima sve funkcije poduzetništva provodi jedna osoba – poduzetnik. S porastom poduzeća funkcije se počinju razdvajati na više osoba (menadžera) koji se specijaliziraju u provedbi jedne ili nekoliko njih. Najvažnije funkcije u suvremenom poduzetništvu su:⁹

- strateška funkcija,
- planska funkcija,
- organizacijska funkcija,
- upravljačka funkcija,
- kontrolna funkcija.

Zadaca strateške funkcije poduzetništva je definiranje strategije razvoja poduzeća. Stratešku funkciju provodi poduzetnik samostalno ili u suradnji s menadžmentom poduzeća. Strategija je plan akcija koje poduzetnik treba poduzeti da bi ostvario svoje vizije, definirao misiju i

⁸ Kružić D. (2007.), op.cit., str. 169.

⁹ Dračić I. (2012.): „Poslovanje poduzeća i poduzetničko okruženje“, Varaždin: Hrvatski zavod za zapošljavanje Varaždin, str. 5.

postavio strateške ciljeve. Strategija obuhvaća sve pojedinačne planove poduzeća koji sinergijski ostvaruju zacrtani cilj.¹⁰

Zadaća planske funkcije poduzetništva je izgradnja i donošenje strateškoga poslovnog plana razvoja poduzeća.

Organizacija se definira kao svjesno udruživanje ljudi kojima je cilj da odgovarajućim sredstvima ispune određene zadatke s najmanjim mogućim naporom i to na bilo kojem području društvenog života. Zadaća organizacijske funkcije poduzetništva je uspostavljanje organizacijske strukture poduzeća i međusobnih veza među svim zaposlenima u poduzeću koji obavljaju različite aktivnosti.¹¹

Zadaća upravljačke funkcije poduzetništva je planiranje, organiziranje rada i poslovanja, angažiranje i vođenje ljudi, kontroliranje ljudskih, materijalnih i informacijskih resursa. Ima zadatak utjecati na zaposlenike kako bi najučinkovitije obavili zadatke čiji rezultati dovode do postizanja cilja.

Temelj učinkovitog vodstva čini osmišljavanje zadataka postavljenih određenoj organizaciji i njihovo jasno i očigledno definiranje i utvrđivanje. Vođa postavlja ciljeve, određuje prioritete i utvrđuje i održava standarde, ali čini i kompromise. Način vođenja dvoje ili stotinu ljudi zahtjeva od vođe iste sposobnosti poticanja i motiviranja zaposlenika, ovladavanje sukobima koji se mogu pojaviti u poslovanju itd.¹²

2.4. Povezanost poduzetništva sa gospodarskim razvojem

Poduzetništvo je intelektualni proces i prijelaz invencije u inovaciju. To je proces samozapošljavanja i pokretanja vlastitoga posla, razvoj malih poduzeća, unošenje inovativnih promjena koje imaju važnu ulogu u transformaciji i obnovi društva.

Također poduzetništvo uključuje specifično zanimanje, način materijaliziranja kreativnih proizvoda, preuzimanje poslovnog rizika, nalaženje i uporabu novih mogućnosti, jedna od uloga menadžmenta i specifičnih oblika ponašanja, ističe Bahtijarević-Šiber (1994.).

¹⁰ Dračić I. (2012.), op.cit., str. 6.

¹¹ Ibid., str. 8.

¹² Dračić I. (2012.), op.cit., str. 9.

Veoma je važno što se u poduzetništvo mogu izdvojiti ključni elementi potrage za poslovnim prigodama, koje poduzetnici pokreću bez obzira na resurse što su im u tom trenutku dostupni i što ih kontroliraju, već na bilo koji resurs u kombinaciji kojega vide svoju priliku.

Poduzetnici također određuju mogućnosti ostvarenja pothvata, pronalaze i koriste nužne elemente, organiziraju i aktivno djeluju na pravovremen i inovativan način. Upravo je to pravac preko kojega poduzetništvo u cilj svojega poslovanja postavlja izazovne kontinuirane prigode i mogućnosti, uključivši i implementaciju novih ideja na tržištu. Poduzetništvo današnjice nositelj je jedne permanentne poduzetničke inovacije (engl. entrepreneurial innovation) koja obnavlja, transformira i potiče razvoj ekonomija diljem svijeta- ono generira:¹³

- pojavljivanje novih poslovnih pothvata,
- otvaranje brojnih novih radnih mjesta,
- obnavljanje "svježom krvi" nacionalnih ekonomija.

Procjenjuje se da je više od 460 milijuna ljudi diljem svijeta uključeno u aktivnosti pokretanja novih poslovnih pothvata ili su vlasnici- menadžeri novih poduzeća. Dinamizam poduzetništva ilustrira i podatak da se, samo u SAD-u, više od tisuću novih poslovnih pothvata rađa svakoga sata u svakome radnom danu.¹⁴

Postoje mnogi pristupi određenju pojma poduzetništva, njegove biti, uloge, dimenzija, doprinosa generiranju ekonomskoga rasta i slično. Poduzetništvo je vrlo često jedna od glavnih opće društvenih tema, političkih, ekonomskih i medijskih te je stoga predmet izuzetnog interesa i brojnih znanosti koje su najčešće društvene a posebno su tu ekonomija, psihologija, sociologija, pravo i antropologija.

Glavni cilj poduzetništva je stvoriti nove vrijednosti pokretanjem i razvojem novih poduzeća te predstavlja bitan faktor proizvodnje. Stoga je vrlo teško zamisliti razvijeno društvo bez ljudi koji vode i organiziraju ekonomski život.

U proces poduzetništva uključene su sve djelatnosti koje su usmjerene na ulaganje i kombinaciju potrebnih resursa, širenje na nova tržišta, stvaranje novih proizvoda, novih potrošača, novih tehnologija i njihovih rješenja. Tako je poduzetništvo u neposrednoj vezi s

¹³ Kružić D. (2007.), op.cit., str. 169.

¹⁴ Ibid., str. 169.

raspoloživim resursima, jer od njih, ljudske kreativnosti i inovativnosti ovisi i razina same proizvodnje određenih proizvoda i usluga te isto tako i razine zadovoljenja ljudskih potreba.

2.5. Značenje inovacija u poduzetničkom procesu

Inovacije i razvoj predstavljaju uzrok i posljedicu poduzetništva, a najčešće su usko povezani s tehnologijom i napretkom u tehnološkom smislu. Tehnologija omogućuje poduzećima da lako identificiraju najbolje klijente i na njih usmjere marketinške napore te nagrade one za koje je vjerojatno da će često kupovati proizvode ili se služiti uslugama poduzeća.¹⁵

Mnoge inovacije su pomogle u svakodnevnom poslovanju pa je takav slučaj i u poduzetništvu. Mnoga inovativna rješenja su znatno olakšala neke poslove koji su do tada oduzimali mnogo vremena.

Poduzeća, ali i poduzetnici koji samostalno nastupaju na tržištu, mogu razviti iskustvo prilagođeno klijentima upravo na temelju inovacija i konstantnog razvoja, mogu bolje predvidjeti obrasce ponašanja istih u elektroničkom okruženju, privući ih i ocjenjivati ekonomsku prednost svakog od njih te s vremenom izgraditi dugoročno uzajamno korisne odnose s njima, na obostrano zadovoljstvo i korist.¹⁶

Moderna definicija poduzetništva ističe snažnu vezu između poduzetništva i inovacija. Poduzetništvo se prepoznaje kao kritična veza između novih znanja i gospodarskog rasta.

Poduzetnik je inovator koji provodi promjene na tržištu kroz provedbu novih aktivnosti kao što su uvođenje novih i kvalitetnijih proizvoda, uvođenje novih načina proizvodnje, otvaranje novih tržišta, pronalaženje novih izvora opskrbe novim materijalima ili dijelovima i slično. Poduzetništvo je identificirano od strane mnogih istraživača kao glavna pokretačka snaga slobodnog tržišnog gospodarstva.¹⁷

Inovacije su blisko povezane s pojmom poduzetništva te mali poduzetnici bez pomoći inovativnih rješenja ne bi mogli kvalitetno i uspješno poslovati. Mnoga mala poduzeća ovise upravo o načinima inovativnih rješenja koja smanjuju troškove poslovanja.

¹⁵ Levar M., Nikolić M. (2012.): „Inovacije i razvoj kao uzrok i posljedica poduzetništva“, Učenje za poduzetništvo, Vol. 2., No., 1., str., 64.

¹⁶ Ibid., str. 64.

¹⁷ Levar M., Nikolić M. (2012.), op.cit., str. 64.

Pomoću različitih inovacija poduzeća mogu proizvesti važne informacije kako bi koordinirala sve svoje odjele – prodaju, marketing, usluge korisnicima te kako bi se bolje i brže služilo potrebama klijenata.

Znanstvenom i tehnologijskom te inovacijskom politikom Republika Hrvatska sustavno stvara poticajno okruženje radi promicanja i ostvarivanja najvećih mogućih koristi za društvo. Takva politika nije usredotočena isključivo na razvoj tehnologije, već i na njeno širenje, prilagodbu i prijenos u poslovno okruženje jer su upravo ti mehanizmi sve češće čimbenici razvoja.¹⁸

Iako se u Republici Hrvatskoj vrlo često govori o inovacijama i poduzetništvu, ipak, kada je riječ o primjeni istih u praksi tada ona vrlo često izostane. Potrebno je unijeti više napora kako bi se mnoge dobre ideje mogle provesti u djelo što bi omogućilo daljnji razvoj poduzetništva.

Internet, elektronička pošta, prodaja putem Interneta, izravna pošta, telemarketing, pozivni centri, faks i telefoni samo su neki od primjera razvoja i značajnog napretka u komunikaciji tijekom vremena. Svaki je od navedenih u određenom vremenskom periodu predstavljao određenu inovaciju u poslovanju.

Korištenjem pojedinih inovacija, poduzeća su razvijala svoje poslovanje i unapređivala svoj nastup na tržištu. Tehnologija ima ulogu omogućiti klijentu i zaposlenicima različitih odjela poduzeća povezivanje Internetom, telefonom ili vezu “licem-u-lice”. U današnjem svijetu poslovanja i poduzetništva, značajnija primjena tehnologije u poslovanju, posebice u komunikaciji s klijentima, s njihove strane može biti različito protumačena.

Suočena s izazovom rasta inovacije u znanosti i tehnologiji, mnoga su društva razvila nacionalne inovacijske sustave kao oblik programa javne politike koji će poticati inovacije. Ako je inovacijska kultura ključna za usvajanje i razvoj novih tehnologija, vrlo je važno istražiti koncept i po mogućnosti saznati koji je tip kulture pogodniji za inovacije.¹⁹

Hrvatsku nacionalnu inovacijsku kulturu moguće je predstaviti kao skup vrijednosnih orijentacija i normi (izbjegavanje nesigurnosti, individualizam, maskulinitet/feminitet, dugoročna/kratkoročna orijentacija i distanca moći).²⁰

¹⁸ Levar M., Nikolić M. (2012.), op.cit., str. 65.

¹⁹ Ibid., str. 65.

²⁰ Levar M., Nikolić M. (2012.), op.cit., str. 65.

3. PODUZETNIŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

Poduzetništvo u malim, srednjim i velikim poduzećima predstavlja generator gospodarskog razvoja i zapošljavanja u svim nacionalnim ekonomijama suvremenog svijeta. Zbog visokih stopa nezaposlenosti i ekonomske neefikasnosti gospodarstva u cjelini poduzetništvo u Republici Hrvatskoj predstavlja mogući potencijal gospodarskog prosperiteta.²¹

U nastavku će biti pojašnjene značajke poduzetništva u Republici Hrvatskoj, trenutno stanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj i utjecaj na gospodarski razvoj države te analiza kretanja poduzetništva u Republici Hrvatskoj te budući razvoj poduzetništva.

3.1. Značajke poduzetništva i inovacija u Republici Hrvatskoj

Zbog rješavanja ratnih, tranzicijskih i privatizacijskih problema, Hrvatska je relativno dugo zanemarivala potrebe sektora maloga gospodarstva. Postavši svjesna njegova značenja u suvremenim, svjetskim okvirima, a time i u Hrvatskoj, tek je 2002. godine pristupila donošenju zakonske regulative u kojoj će mala i srednja poduzeća nalaziti svoje uporište.²²

Značenje poduzetništva u razvoju hrvatskoga gospodarstva uključuje iste odrednice kao i u ostalim europskim zemljama ili bilo gdje drugdje u svijetu.²³

- poduzetništvo potpomaže otvaranju novih radnih mjesta i gospodarskom rastu,
- poduzetništvo ima presudno značenje za konkurentnost,
- poduzetništvo razvija osobne potencijale,
- poduzetništvo razvija opće društvene interese.

Hrvatsko poduzetništvo svojom inovativnošću, fleksibilnošću i ekonomskom efikasnošću, predstavlja mogući generator gospodarskog razvoja i zapošljavanja. Iako hrvatska mala i srednja poduzeća u ovom trenutku gospodarskog razvoja drastično zaostaju za ekonomskom

²¹ Škrtić, M., Mikić, M. (2006.): „Gospodarsko značenje hrvatskoga poduzetništva- šanse i zamke“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol.4., No.1., str. 193.

²² Kersan-Škabić, I., Banković, M. (2008.): „Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i ulazak u Europsku uniju“, Ekonomska misao i praksa, No.1., 2008., str. 57.

²³ Škrtić M., Mikić M. (2006.), op.cit., str. 195.

efikasnošću malog poduzetništva zemalja Europske unije, Europska unija ipak je šansa za hrvatska poduzeća. U suradnji s poduzećima Europske unije hrvatsko malo poduzetništvo može i mora iskoristiti svoje specifičnosti, svoju individualnost, kreativnost i poslovni duh.²⁴

Pravilnim poimanjem teorijskih veza između gospodarskog rasta, konkurentnosti i inovacija može se promicati uloga inovacija u javnom i političkom životu Hrvatske. Među ekonomistima postoji opći konsenzus da inovacije imaju središnju ulogu u procesu dugoročnoga gospodarskoga rasta. Napredak “nove ekonomije” postignut u uvjetima globalizacije, kao i rast važnosti informacijskih i komunikacijskih tehnologija, nagnao je EU da postavi dugoročne odrednice pomoću kojih će postati najkonkurentnije gospodarstvo u svijetu zasnovano na znanju. Prijelaz na društvo zasnovano na znanju smatra se načinom održavanja koraka EU s globalnim konkurentima.²⁵

Inovacijska je politika postala glavno strateško sredstvo za postizanje konkurentnosti industrija, a time i za održavanje odnosno stimuliranja ekonomskoga rasta u EU. Pristup inovacijskoj politici EU ima više aspekata. Elementi inovacijske politike sadržani su i u industrijskoj politici i u politici razvoja poduzeća, gdje je naglasak na malim i srednjim poduzećima. Mala i srednja poduzeća trebaju biti pokretači inovacija. Kao način postizanja tih ciljeva EU predlaže poticanje ključnih veza u inovacijskim mrežama: između poduzeća i financijskih tržišta, istraživanja i razvoja i institucija za obrazovanje, savjetodavnih usluga i tehnoloških tržišta.²⁶

Hrvatska je od početka političke tranzicije bila orijentirana prema pridruživanju EU i tijekom tog razdoblja učinila je znatne napore u postizanju toga cilja. U odgovorima na Upitnik Europske komisije 2003, koji je kasnije poslužio kao osnova za dobivanje statusa kandidata za pridruženje EU, Hrvatska je među mikroekonomske i strukturne prioritete uvrstila uspostavljanje suvremenoga inovacijskog sustava. To bi Hrvatskoj trebalo pomoći u stvaranju ključnih uvjeta za postizanje dugoročnoga gospodarskog razvoja u današnje doba, kada je članica Europske unije.²⁷

Suvremeni inovacijski sustav kojemu zemlja te i definiran je kao sustav koji potiče suradnju

²⁴ Škrtić M., Mikić M. (2006.), op.cit., str. 195.

²⁵ Aralica, Z. i Bačić, K. (2005.): „Ocjena hrvatskoga inovacijskog potencijala“, U: Ott, K., ur., Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Ususret izazovima pregovora. Treći svezak. Zagreb: Institut za javne financije, str. 129.

²⁶ Ibid., str. 130.

²⁷ Aralica, Z. i Bačić, K. (2005.), op.cit., str. 132.

obrazovnoga i znanstvenog sustava, tehnološkog razvitka, vladinih institucija i privatnih poduzeća. Europska je komisija 2004. godine dodijelila Hrvatskoj status kandidata te je tada u svom mišljenju o kandidaturi Hrvatske za članstvo u EU (European Commission) Komisija na Hrvatsku gledala kao na tržišno gospodarstvo koje funkcionira. Ipak, Komisija je smatrala kako bi trebali biti učinjeni napor i na području inovacijske politike da bi Hrvatska bila konkurentna i učinkovita na europskoj razini. Ponajprije, kao mjera, izdaci države za istraživanje i razvoj (1,09% BDP-a) bili su ispod prosjeka EU (1,99% BDP-a), kao i udio izdataka privatnoga sektora za istraživanje i razvoj (0,45% BDP-a 2002. u usporedbi s prosjekom EU od 1,3% BDP-a).²⁸

Potrebne su promjene u politici znanosti i visokom obrazovanju kako bi se ono mogla integrirati u Europsko istraživačko područje. Strategija nacionalne industrije, u koju bi morali biti uključeni elementi inovacijske politike kako bi se povećala konkurentnost industrije, još uvijek nije usvojena, neovisno o općoj ekonomskoj politici.

Politika poduzeća, još jedna dopuna suvremenoj inovacijskoj politici, u službenim je dokumentima ocijenjena kao politika malih i srednjih poduzeća. Inovacijska je politika sustavno povezana s politikom malih i srednjih poduzeća na temelju Programa hrvatskoga inovacijskog tehnološkog razvitka (HITRA), kojim se daje potpora transferu tehnologije poduzećima zasnovanima na novim tehnologijama putem financijskih i nefinancijskih poticaja. Na nacionalnoj je razini, politički neovisno savjetodavno tijelo koje potiče i unapređuje hrvatsku konkurentnost – Nacionalno vijeće za konkurentnost, svrstalo razvoj inovativnosti i tehnologije među najvažnije političke i ekonomske prioritete. Vijeće percipira inovacije kao stalnu osnovu za održavanje konkurentnosti povećanjem proizvodnosti. To je viđenje u skladu sa strateškom odlukom EU da postane ekonomija zasnovana na znanju, i to putem poticanja inovativnosti.²⁹

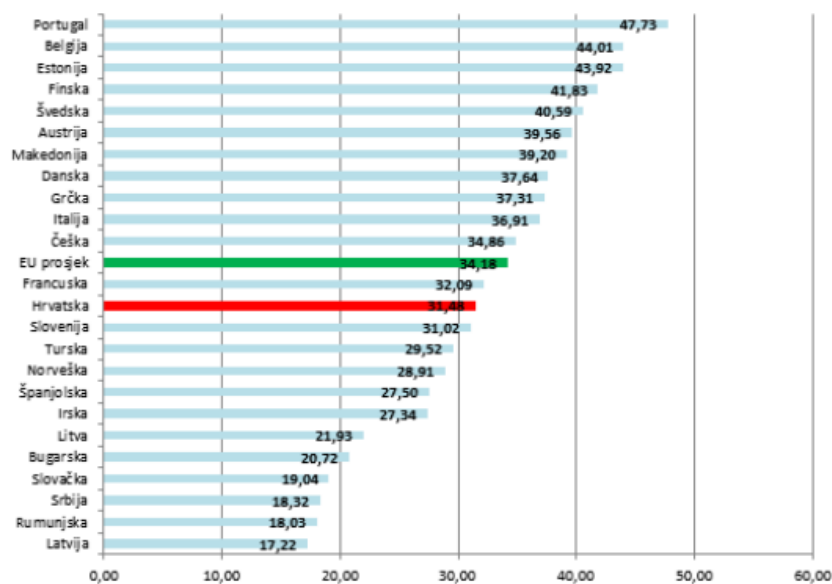
Na grafikonu 1., je prikazana usporedba Hrvatske s državama Europske Unije- inovacije proizvoda i procesa te organizacijske i marketinške inovacije.

²⁸ Aralica, Z. i Bačić, K. (2005.), op.cit., str. 133.

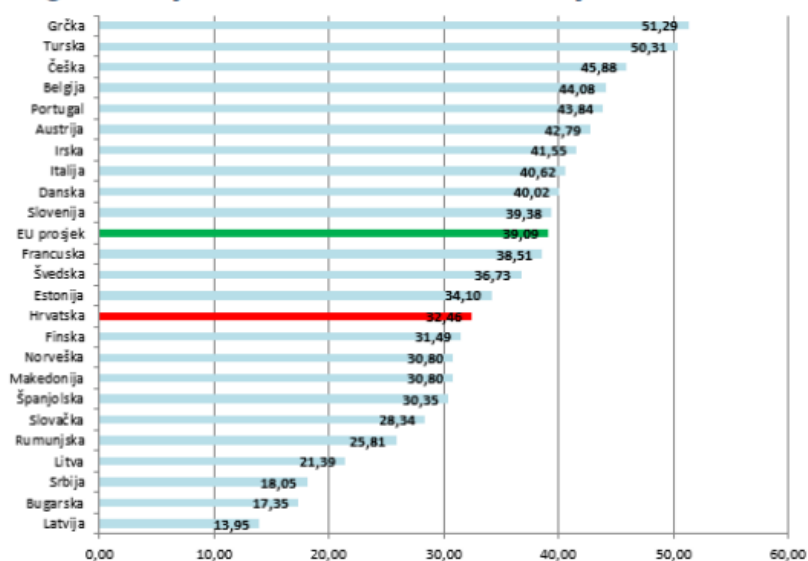
²⁹ Ibid., str. 134.

Grafikon 1.: Usporedba Hrvatske s državama Europske Unije- inovacije proizvoda i procesa te organizacijske i marketinške inovacije

Inovacije proizvoda i procesa

Organizacijske i marketinške inovacije

Izvor: MINPO (2012.): „Strategija razvoja poduzetništva 2012.-2020. godine“, Zagreb: MINPO, str. 19.

Kao što je vidljivo na grafikonu 1., Hrvatska ima niži omjer inovacije proizvoda i procesa u odnosu na Europsku uniju, isto vrijedi i za organizacijske i marketinške inovacije.

3.2. Trenutno stanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj i utjecaj na gospodarski razvoj države

Nekoliko godina nakon globalne financijske krize koja je pogodila Hrvatsku 2008. godine opća gospodarska situacija u Europi, SAD-u i Japanu i dalje je osjetljiva. Globalni gospodarski rast znatno se usporio 2012. godine. Velike ekonomije imale su slabe gospodarske rezultate, koji su se pokazali u vidu visoke stope nezaposlenosti, krize javnog duga i sve veće neravnoteže između trgovinskog i državnog deficita zbog nepovoljnih učinaka nestabilnosti financijskog tržišta na poslovanje i povjerenje potrošača.³⁰

Najveći je utjecaj globalne financijske krize bio do kraja 2009. godine, kada su se sve velike ekonomije suočile sa znatnim padom BDP-a. Počevši od 2010. godine neke velike ekonomije pokazale su znakove oporavka, iako su ostale, uglavnom u južnoj Europi, doživjele nove padove BDP-a. Zbog visokih stopa nezaposlenosti i ekonomske neefikasnosti gospodarstva u cjelini poduzetništvo u Republici Hrvatskoj predstavlja mogući potencijal gospodarskog prosperiteta.³¹

Hrvatsko gospodarstvo je malo i otvoreno gospodarstvo. Važna obilježja malog gospodarstva je činjenica da može na svjetskom tržištu kupiti koliko želi (nema ograničenja) po svjetskoj cijeni. Potražnja malog gospodarstva ne utječe na svjetske cijene no potražnja inozemstva za unutarnjim dobrima i imovini ovisi o cijeni, uz pretpostavku da su druge stvari nepromijenjene. Međutim normalno da odluke domaće ekonomske politike neće utjecati na ostatak svijeta već u najvećoj mjeri isključivo na tu državu bez značajnih promjena za ostatak tržišta.³²

Na grafikonu 2. je prikazan BDP Hrvatske u razdoblju od 2008.-2015. godine.

³⁰ Ministarstvo poduzetništva i obrta (2013.): „Izvešće opservatorija malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj“, Zagreb: ACE, str. 3.

³¹ Škrtić M., Mikić M.: „Gospodarsko značenje hrvatskoga poduzetništva- šanse i zamke“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol.4., No.1., 2006., str. 193.

³² Ibid., str. 194.

Grafikon 2.: BDP Hrvatske u razdoblju od 2008.-2015. godine

Izvor: Trading economics- <http://www.tradingeconomics.com/croatia/gdp> (20.08.2016.)

Kao što je vidljivo na grafikonu 2., 2008. godine Hrvatska bilježi bruto domaći proizvod u iznosu od 70,48 milijardi USD. Nakon te godine, kroz 2009. I 2010. Godinu zabilježen je pad bruto domaćeg proizvoda da bi se isti 2011. godine povećao na 62,25 milijardi USD. Nakon stanja od 57,14 milijardi USD 2014. godine, 2015. godine je opet zabilježen pad bruto domaćeg proizvoda na 48,73 milijardi USD.

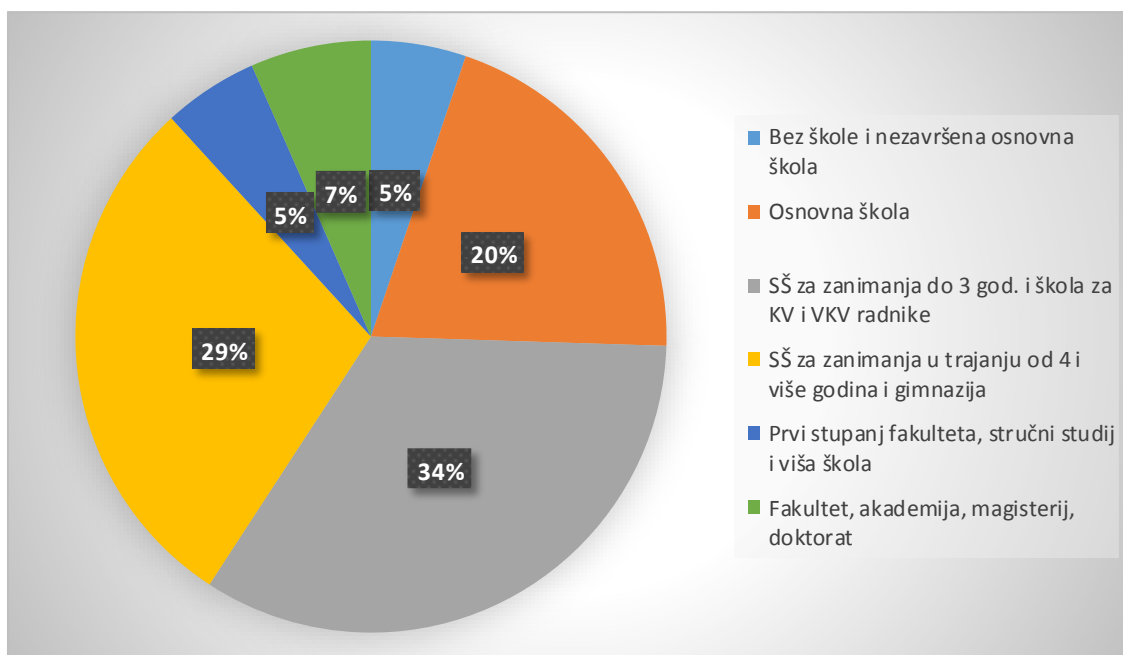
Osim smanjenja bruto domaćeg proizvoda, Hrvatska ima velik problem sa nezaposlenošću stanovnika, čije bi rješenje upravo moglo biti inovativno poduzetništvo.

Hrvatska je jedna od svjetskih država koja ima jedan od najnižih omjera broja zaposlenih prema broju stanovnika: u Hrvatskoj je, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, zaposleno svega 44,0% radno sposobnog stanovništva, u dobi od 15 ili više godina.

Upravo taj loš rezultat omjera broj zaposlenih prema broju stanovnika, podrazumijeva slabu stopu iskorištenja radnih resursa i dovodi do veoma niske stope razvijenosti i iskorištenosti proizvodnje, gospodarskog blagostanja i konkurentnosti.

Iako ju karakterizira visok broj nezaposlenih osoba, zemlja ima velik neiskorišten potencijal obrazovanih osoba, što je prikazano na grafikonu 3.

Grafikon 3.: Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2014. godini

Izvor: obrada autora prema podacima sa stranice DZS- <http://www.dzs.hr/> (08.02.2015.)

Kao što je na grafikonu 3. vidljivo najveći broj nezaposlenih osoba ima SŠ za zanimanje do 3. godine i školu za KB i VKV radnike, zatim slijede osobe koje imaju SŠ za zanimanje u trajanju od 4 ili više godina i gimnazije.

Pozitivna je činjenica da samo 5% nezaposlenih osoba nema školu te se taj postotak i dalje smanjuje.

Država ima i svoje načina poticanja na određene aktivnosti i djelatnosti. Potpore su oblik državne intervencije čiji je cilj poticanje neke aktivnosti, sektora ili poduzeća. Prema namjeni u osnovi razlikuje se horizontalna, sektorska i regionalna državna potpora, dok u okviru podjele prema instrumentima dodjele može se govoriti o subvencijama, poreznim poticajima, udjelima u vlasničkom kapitalu, povoljnijim kreditima i raznim državnim jamstvima.

Same državne potpore ugrožavaju tržišnu utakmicu na način da se uvodi diskriminacija između poduzeća koja dobivaju pomoć i onih kojima je pomoć uskraćena. Državne se potpore dodjeljuju poduzećima iz državnih sredstava tj., iz proračuna.

Državna sredstva su sredstva dodijeljena iz državnog proračuna ili sredstva koja su izgubljena za državni proračun radi danih poreznih olakšica pa tako i državna sredstva koja dodjeljuju ostale državne administrativne jedinice ili agencije.

U širokom spektru mogućih značenja poduzetništva, ono se može promatrati kao: posebna ekonomska funkcija kombiniranja proizvodnih čimbenik i uvećanja postojećih potencijala, kreativni proces i pretvaranje invencije u inovaciju, proces samozapošljavanja i započinjanja vlastitoga biznisa, nastajanja i razvoja malih poduzeća, vizionarska aktivnost i unošenje kreativnih promjena koje imaju krucijalnu ulogu u transformaciji i obnovi društva, specifično zanimanje, način materijaliziranja kreativnih proizvoda, preuzimanje poslovnog rizika, nalaženje i uporabu novih mogućnosti, jedna od uloga menadžmenta i specifični oblika ponašanja.³³

U poduzetništvu je moguće uočiti elemente potrage za poslovnim prigodama, koje poduzetnici poduzimaju ne obazirući se na resurse što su im u tom trenutku dostupni i što ih kontroliraju, već na bilo koji resurs u kombinaciji kojega vide svoju šansu. Poduzetnici identificiraju mogućnosti realizacije pothvata, okupljaju i spajaju potrebne resurse, planiraju i akcijski djeluju na pravovremen i fleksibilan način.³⁴

Suvremeno poduzetništvo holistička kategorija u kojoj se pojedinosti što ga određuju nužno trebaju promatrati u sklopu njegove cjeline. Uočavajući središnju poziciju poduzetništva u ekonomskim aktivnostima, moguće je uputiti na sljedeće bitne odrednice suvremenoga poduzetništva:³⁵

- profitno orijentiran pothvat,
- dinamičnost i inovativnost,
- neizvjesnost,
- rizik,
- anticipiranje promjena,
- prosuđivanje i odlučivanje,
- korištenje resursima,
- radost kreacije.

³³ Bahtijarević-Šiber F. (1994.), op.cit., str. 112.

³⁴ Kružić, D. (2007.), op.cit., str. 173.

³⁵ Ibid., str. 174.

Prihvaćajući prethodno navedene temeljne odrednice suvremenoga poduzetništva¹⁹, moguće ga je promatrati kao proces koji naglašava sposobnost i aktivnost (pojedinačnih aktera i društva u cjelini) da koristeći se promjenama, inovativnošću i prosudbom, sve u uvjetima novih kombinacija ograničenih proizvodnih čimbenika, kreira i izvede takav pothvat koji će rezultirati profitom (i ostalim društvenim koristima). U sklopu takva pristupa poduzetništvu, poduzetnik je osoba koja riskira: novac, zdravlje, vrijeme, društveni ugled, ponekad i obiteljske odnose, a sve kako bi osmislio i razvio na profitu inovativan proizvod ili uslugu, najčešće nudeći svoju kreativnost i inovativnost.³⁶

Poduzetništvo današnjice nositelj je jedne permanentne poduzetničke inovacije (entrepreneurial innovation) koja obnavlja, transformira i potiče razvoj ekonomija diljem svijeta - ono generira:³⁷

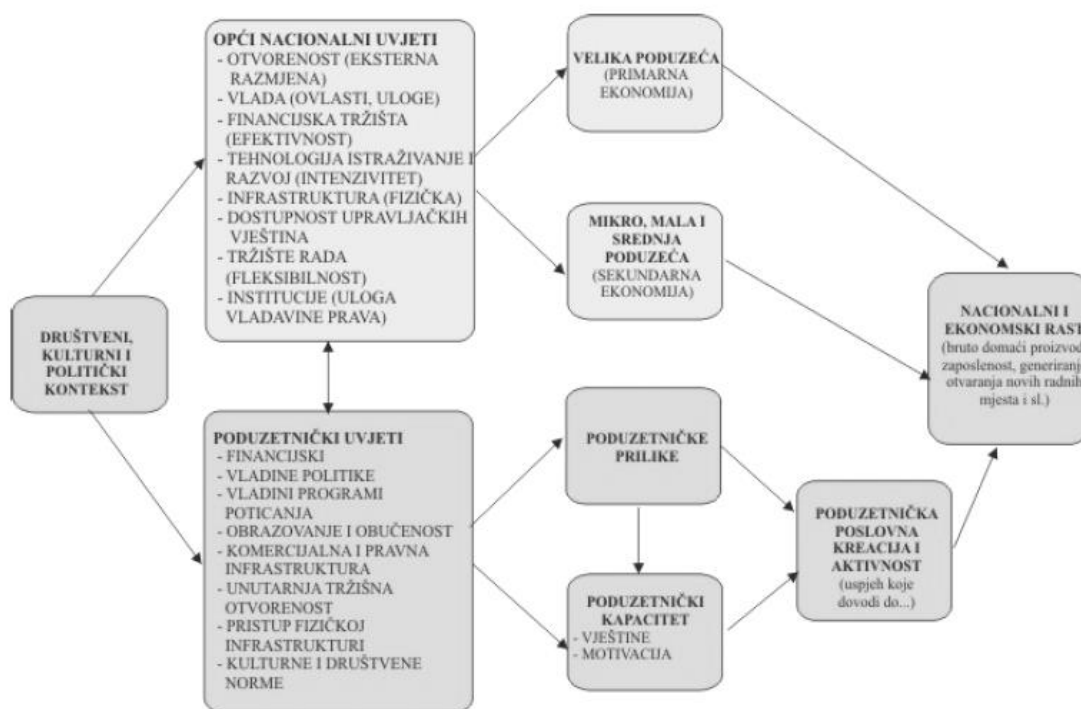
- pojavljivanje novih poslovnih pothvata,
- otvaranje brojnih novih radnih mjesta,
- obnavljanje "svježom krvi" nacionalnih ekonomija, pružajući im vitalnost, inovativne proizvode i usluge, i povećavajući time šanse za opći društveni, kulturni i socijalni napredak.

Na slici 1., je prikazan konceptualni model ekonomskog rasta i ključne međudnose njegovih sastavnih dijelova, s posebnim osvrtom na ulogu poduzetništva.

³⁶ Kružić, D. (2007.), op.cit., str. 174.

³⁷ Ibid., str. 174.

Slika 1.: Konceptualni model ekonomskog rasta i ključne međudnose njegovih sastavnih dijelova, s posebnim osvrtom na ulogu poduzetništva

Izvor: Kružić, D. (2007.): „Poduzetništvo i ekonomski rast: reaktualiziranje uloge poduzetništva u globalnoj ekonomiji“, Ekonomska misao i praksa, No.2., str. 176.

Kao što je vidljivo na slici 1., društveni, kulturni i politički kontekst povezan je sa općim nacionalnim uvjetima te poduzetničkim uvjetima. Nacionalni ekonomski rast povezan je sa funkcioniranjem velikih poduzeća, mikro, malih i srednjih poduzeća no također na njega utječu poduzetničke prilike i poduzetnički kapaciteti unutar poduzeća.

Uviđajući značenje poduzetništva za nacionalne ekonomije, najveći broj država je prihvatio poduzetništvo kao vitalnu komponentu u procesu ekonomskoga rasta i razvoja. Svjetska ekonomija procesom globalizacije postupno gubi svoje lokalne, regionalne i državne karakteristike, čemu značajno pridonose nove tehnologije, novi inovativni procesi i brojne integracije različitih lokalnih, regionalnih, međunarodnih institucija. U tom procesu, doprinos je poduzetništva neupitan- postajući jedan od ključnih čimbenik napretka, poduzetnici

razvijaju i implementiraju nove tehnologije, generiraju nove proizvode i usluge, pridonose razvoju edukacijskih procesa i porastu općega blagostanja društava u kojima djeluju.³⁸

3.3. Analiza kretanja poduzetništva u Republici Hrvatskoj te budući razvoj poduzetništva

Mala i srednja poduzeća najznačajniji su pokretač gospodarstva, a važna uloga ovog sektora posebno je vidljiva kroz njihov udio u zaposlenosti, u ukupno ostvarenom prihodu i izvozu. Uspješna performansa sektora MSP važnija je nego ikada. Rastuća mala i srednja poduzeća predstavljaju ključan dio rješenja problema dugotrajne visoke stope nezaposlenosti u Hrvatskoj. Opstanak i razvoj hrvatskih malih i srednjih poduzeća na jedinstvenom tržištu Europske unije ovisi o njihovoj sposobnosti uspješnog konkuriranja i prilagodbi zahtjevnom tržištu i oštroj konkurenciji.³⁹

Poduzetništvo kao razvojna i pokretačka snaga svakog gospodarstva temelj je uspješnosti pojedine države. Bio mali, srednji ili veliki poduzetnik, svaki od njih ima odgovornost koju je preuzeo rizikom započinjanja bilo kakvog novog posla jer svaki novi posao ili ideja koja se treba ostvariti, otkriva pravog poduzetnika. Svaka mala ideja koja kroz provedbu postaje veliki posao daje priliku za daljnji razvoj poduzetnika, ali i potiče razvoj cjelokupnoga gospodarstva.⁴⁰

U razvijenim zemljama poduzetništvo je važan činitelj gospodarstva. Da bi Hrvatska dostigla razvijene zemlje, najprije se moraju shvatiti određeni preduvjeti za brži razvoj poduzetništva. Temeljne pretpostavke za brži razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj su:⁴¹

- pravne- zakonski propisi koji reguliraju osnutak, registraciju i likvidaciju malih i srednjih trgovačkih društava i zakonski propisi o financiranju, računovodstvu i reviziji malih i srednjih poduzetničkih trgovačkih društava,
- financijske- nužne za razvoj poduzetništva jer bez kapitala nije moguće realizirati poduzetnički pothvat, zbog toga su potrebne financijske institucije za financiranje malih

³⁸ Kružić, D. (2007.), op.cit., str. 178.

³⁹ Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (2014.): „Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2014.- uključujući rezultate GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2013. godinu, Zagreb: Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, str. 11.

⁴⁰ Rajsman, M., Petričević, N., Marjanović, M. (2013.): „Razvoj malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj“, Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues, Vol. XXVI., No.1., str. 250.

⁴¹ Ibid., str. 255.

trgovačkih društava, to mogu biti državne, regionalne i lokalne institucije za pružanje financijske potpore poduzetništvu, tj. pružanje mogućnosti dobivanja dugoročnih kredita,

- obrazovne- opće, stručno i poslovno znanje poduzetnika koje se stječe školovanjem od srednjih preko viših do visokih škola, ali i putem raznih seminara, tečajeva i posebnih škola u okviru cjeloživotnog obrazovanja,
- znanstvene- podrazumijevaju sveučilišta, fakultete, znanstveno-istraživačke institute i znanstvene parkove u okviru kojih se provode istraživanja problema iz područja poduzetništva,
- savjetodavne- uključuju: savjetništvo za osnatak i registraciju malih i srednjih trgovačkih društava, investicijsko i financijsko savjetništvo, savjetništvo za tekuće poslovanje i razvoj poduzetništva te savjetništvo za likvidaciju malih trgovačkih društava,
- servisne i ostale pretpostavke- pružaju računovodstvene, financijske, marketinške i revizorske tvrtke.

Malo gospodarstvo je značajan segment hrvatskog gospodarstva, pokretač je razvoja cjelokupnog gospodarstva i zapošljavanja. Subjekti malog gospodarstva, odnosno trgovačka društva, čine 99,4% ukupnog broja gospodarskih subjekata.⁴²

Problemi poticajnog sustava poduzetništva su administrativne prepreke, nedovoljna koordiniranost vladinih politika u stvaranju poticajnog okruženja za poduzetničke aktivnosti- velik broj institucija na središnjoj i regionalnoj razini potiče poduzetništvo bez koordinacije i mjerenja uspješnosti poticajnih programa i provedba politike usklađene s regionalnim razvojnim potrebama.⁴³

Na tablici 1., je prikazana poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena TEA indeksom.

⁴² Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2008.): „Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012.“, Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, str. 4.

⁴³ Rajsman, M., Petričević, N., Marjanović, M. (2013.), op.cit., str. 258.

Tablica 1.: Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena TEA indeksom

	2002.	2008.	2011.	2012.	2013.
TEA indeks, Hrvatska	3,62	7,59	7,32	8,27	8,27
TEA indeks, prosjek	7,99	10,49	11,39	13	13,18

Izvor: obrada autora prema podacima sa Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (2014.): „Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2014.- uključujući rezultate GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2013. godinu, Zagreb: Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, str. 18.

Kao što je vidljivo na tablici 1., međunarodno istraživanje o poduzetništvu Global entrepreneurship Monitor (GEM) ukazuje na nisku razinu aktivnosti u pokretanju novih poslovnih pothvata u Hrvatskoj, mjereno TEA – Total Entrepreneurial Activity indeksom. S TEA indeksom 7,32 u 2011. i 8,27 u 2012. i 2013. godini Hrvatska je u skupini zemalja s niskom razinom aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata, u odnosu na prosječnu vrijednost TEA indeksa svih zemalja uključenih u GEM istraživanje.

TEA indeks predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi (koji kombinira broj ljudi koji pokreću poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili vlasnici/manageri poduzeća mlađih od 42 mjeseca) u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godina starosti.⁴⁴

Na tablici 2., su prikazane regionalne razlike u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata u 2011., 2012. i 2013. godini.

⁴⁴ Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (2014.), op.cit., str. 18.

Tablica 2.: Regionalne razlike u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata u 2011., 2012. i 2013. godini

Regija	2011.		2012.		2013.	
Istra, Primorje i Gorski Kotar	8,68	2	12,23	2	9,58	3
Zagreb i okolica	9,14	1	9,15	3	9,99	2
Dalmacija	8,57	3	12,64	1	10,71	1
Sjeverna Hrvatska	5,17	5	5,23	4	3,83	6
Lika i Banovina	7,16	4	3,48	6	7,47	4
Slavonija i Baranja	4,74	6	5,19	5	6,77	5

Izvor: obrada autora prema podacima sa Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (2014.): „Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2014.- uključujući rezultate GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2013. godinu, Zagreb: Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, str. 25.

Kao što je vidljivo na tablici 2., rezultati GEM istraživanja u 2013. godini ukazuju na povećanje aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata, mjereno TEA indeksom, u regijama Zagreb i okolica, Lika i Banovina, te Slavonija i Baranja, dok regije Istra, Primorje i Gorski Kotar, Dalmacija i Sjeverna Hrvatska bilježe pad TEA indeksa. U 2013. godini Lika i Banovina predstavljaju regiju s najvećim intenzitetom aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata, sa zabilježenim povećanjem TEA indeksa za 115%, u odnosu na 2012. godinu. Dalmacija je u 2012. i 2013. godini pozicionirana na prvom mjestu, iako je u 2013. godini TEA indeks smanjen za 15%. U 2013. godini, u usporedbi s 2012. godinom, regija Istre, Primorja i Gorskog kotara te regija Zagreba i okolice zamijenile su mjesta na rang-listi regija, pa se sada regija Zagreb i okolica sa povećanjem TEA indeksa za 9% u odnosu na prethodnu

godinu nalazi za drugom mjestu, a regija koja obuhvaća Istru, Primorje i Gorski kotar sa smanjenjem TEA indeksa za 22% na trećem mjestu.

4. ISTRAŽIVANJE INOVATIVNOSTI NA PRIMJERU MALOGA PODUZEĆA- GENOS D.O.O.

Malo gospodarstvo je akcelerator cjelokupnog gospodarstva jedne države, odnosno ekonomije; ono je ključni element za povećanje konkurentnosti društva kroz generiranje rasta i otvaranje novih radnih mjesta. Njegova važnost i kompleksnost očituje se u mnogobrojnim čimbenicima koji utječu na njega, od ekonomskih, tehnoloških pa sve do socioloških i društvenih, a uključuju zapošljavanje, razvoj, stabilnost društva, stupanj obrazovanja. Razvojem malog gospodarstva jača i ukupna snaga gospodarstva, čime se postiže materijalna neovisnost, a samim time i egzistencija građana. Stoga, to poduzetništvo treba biti inkorporirano u gospodarski i cjelokupni društveni sustav da bi se osigurala njegova učinkovita funkcionalnost i razvoj, kao pretpostavke razvoja gospodarstva i društvenoga blagostanja.⁴⁵

Inovacije su sastavni dio poduzetništva. Inovacije i razvoj predstavljaju uzrok i posljedicu poduzetništva, a najčešće su usko povezani s tehnologijom i napretkom u tehnološkom smislu. Tehnologija omogućuje poduzećima da lako identificiraju najbolje klijente i na njih usmjere marketinške napore te nagrade one za koje je vjerojatno da će često kupovati proizvode ili se služiti uslugama poduzeća.⁴⁶

Bolje razumijevanje postojećih klijenata omogućuje poduzećima i poduzetnicima da međusobno reagiraju i učinkovitije komuniciraju kako bi značajno poboljšali stopu zadržavanja klijenata. Poduzeća, ali i poduzetnici koji samostalno nastupaju na tržištu, mogu razviti iskustvo prilagođeno klijentima upravo na temelju inovacija i konstantnog razvoja, mogu bolje predvidjeti obrasce ponašanja istih u elektroničkom okruženju, privući ih i ocjenjivati ekonomsku prednost svakog od njih te s vremenom izgraditi dugoročno uzajamno korisne odnose s njima, na obostrano zadovoljstvo i korist.⁴⁷

U nastavku će biti pojašnjene ključne značajke i razvoj poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu, djelatnost poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu te inovativnost poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu te utjecaj inovativnosti na poslovanje poduzeća.

⁴⁵ Rajsman, M., Petričević, N., Marjanović, M. (2013.), op.cit., str. 260.

⁴⁶ Levar, M., Nikolić, M. (2012.), op.cit., str. 64.

⁴⁷ Ibid., str. 64.

4.1. Značajke i razvoj poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu

Osnovan kao akademski startup 2007. godine, Genos je prvi privatni DNA laboratorij u regiji i jedna od vodećih znanstvenih institucija u Hrvatskoj u području analize DNA, a vodeći u svijetu u analizi glikana.⁴⁸

Na slici 2., je prikazan logo poduzeća Genos d.o.o..

Slika 2.: Logo poduzeća Genos d.o.o.

Izvor: Poduzetništvo- http://poduzetnistvo.prva.hr/wp-content/uploads/2014/07/Genos_LO (28.08.2016.)

Znanstvena istraživanja u području glikobiologije dovela su do značajnih internacionalnih suradnji s brojnim svjetski poznatim institucijama u kojima je Genos ravnopravni partner unutar velikih konzorcija. DNA laboratorij tvrtke Genos bavi se razvijanjem visokokvalitetnih proizvoda u području humane i animalne genetike. Iznimni znanstveni i poslovni rezultati znače i veliki porast tvrtke u smislu ljudi i djelatnosti, pa se tako krajem 2014. godine osniva Genos DNA Laboratorij za ispitivanje i analize, nova tvrtka koja je isključivo fokusirana na razvoj proizvoda i usluga za privatne klijente i institucije.⁴⁹

⁴⁸ Genos- <http://genos.hr/hr/o-nama/tvrtka-genos/> (25.08.2016.)

⁴⁹ Ibid.

4.2. Djelatnost i inovativnost poduzeća Genos d.o.o. za vještačenje i analizu

Prateći najnovije trendove u području genetike, zadatak ove nove tvrtke temeljene na znanju, osim još boljeg plasmana postojećih testova na tržištu, razvijanje je novih testova koji će pomoći u smanjivanju rizika od bolesti i poboljšanju kvalitete života, a sve s predznakom personalizirane medicine.⁵⁰

Poduzeće Genos d.o.o. je izrazito inovativno te primjer uspješnosti manjeg poduzeća s obzirom na svoj uspjeh. Ključne karakteristike zbog kojih je poduzeće inovativno jesu:

- bolje razumijevanje postojećih klijenata,
- razvijanje iskustva prilagođenog klijentima upravo na temelju inovacija i konstantnog razvoja,
- povezanost financijske uspješnosti i inovativnosti,
- poticanje inovativnosti svih zaposlenika,
- nagrađivanje originalnih rješenja,
- korištenje suvremenih načina oglašavanja,
- ulaganje u najsuvremeniju opremu,
- jedinstvene usluge na tržištu,
- težnja jedinstvenosti i unikatnosti asortimana usluga,
- kontinuirano ispitivanje potreba tržišta.

Veoma je bitno što poduzećem isključivo vlada inovacijska politika. Stoga politika poduzeća mora biti pretežito tržišno orijentirana i usmjerena k poboljšanju inovativnosti poduzeća- koje je i izvor ponude i izvor potražnje za inovacijama i tehnologijom te k poboljšanju istraživačko-razvojne i inovacijske infrastrukture.

Upravo se iz gore navedenoga može zaključiti kako rast svakog poduzeća pa tako i Genos d.o.o., ovisi o uspješnoj pretvorbi istraživačkih rezultata i znanja u komercijalno iskoristive proizvode i tehnologije. Uspješna integracija na nova tržišta stoga zahtjeva prijelaz na gospodarstvo znanja u kojemu su znanost, tehnologija i inovativno poduzetništvo međusobno povezani više nego ikada ranije.

⁵⁰ Genos- <http://genos.hr/hr/o-nama/tvrtka-genos/> (25.08.2016.)

Unutar poduzeća funkcioniraju dva različita laboratorija:

- analitički DNA laboratorij,
- forenzički DNA laboratorij.

U nastavku će biti pojašnjena ta dva laboratorija.

4.2.1. Analitički DNA laboratorij

Razvojem genetike otkriveno je da geni nose vrlo korisne informacije za život čovjeka. Vjerojatno najvažnija primjena znanja o genima je u medicini gdje su geni našli svoju ulogu u očuvanju i vraćanju zdravlja. Analizom gena moguće je ne samo otkriti već postojeće bolesti, nego i utvrditi postoji li predispozicija za razvoj neke bolesti. Nova istraživanja pokazuju da genski ustroj određuje i koja prehrana odgovara čovjeku te na koji način bi čovjek trebao vježbati. Stoga poznavanje vlastitih gena može pomoći u prevenciji bolesti, u određivanju vlastitog stila života, u boljem poznavanju vlastitog tijela i donošenju nekih važnih životnih odluka.⁵¹

Genos koristi najsuvremeniju tehnologiju pa tako ima moderan i stručan DNA laboratorij u kojem na brz i povjerljiv način osoba može doći do traženih informacija- od spola nerođenog djeteta, otkrivanja kromosomskih poremećaja do saznanja o riziku za nastanak krvnog ugruška.

Prateći domaće i svjetske potrebe i trendove, poduzeće ponudu stalno obogaćuje novim DNA analizama i uvodi najnovije tehnologije dijagnosticiranja. U tom smislu, analitički DNA laboratorij isto tako nudi analizu animalne DNA, točnije utvrđivanje spola ptica.⁵²

Ostale analize koje se provode u ovom laboratoriju na osobama jesu:

- GENContracept- analiza prisutnosti genske predispozicije u kombinaciji s uzimanjem hormonskih kontraceptiva može višestruko povećati rizik od stvaranja krvnih ugrušaka,
- DNA test intolerancije laktoze,

⁵¹ Genos- <http://genos.hr/hr/o-nama/tvrtka-genos/> (25.08.2016.)

⁵² Ibid.

- određivanje DNA profila,
- dokazivanje srodstva,
- utvrđivanje prisutnosti sjemene tekućine,
- izolacija DNA,
- GENperform- analiza 13 genskih varijanti (polimorfizama) povezanih s odgovorom organizma na prehranu i tjelesnu aktivnost,
- utvrđivanje poremećaja broja kromosoma (Brzi test trisomija).

Poduzeće ima i ponudu pretraga za životinje i meso:

- GENDog test- provjera podrijetla i rodovnika psa,
- GENBird test- utvrđivanje spola ptica,
- GENHorse test- provjera podrijetla i rodovnika konja,
- DNA analiza sljedivosti mesa.

4.2.2. Forenzički DNA laboratorij

Analiza DNA danas se rutinski koristi kao metoda u kriminalistici, analizi očinstva i utvrđivanju identiteta posmrtnih ostataka. Značajan doprinos razvoju novih primjena analize DNA postignut je usavršavanjem metoda izolacije, pa se DNA danas može izolirati iz gotovo bilo kojeg biološkog uzorka. Forenzični DNA testovi pomažu institucijama i pojedincima ustanoviti istinu u specifičnim situacijama koje zahtijevaju takvu intervenciju.⁵³

Tvrtka Genos d.o.o. posjeduje svu potrebnu najsuvremeniju opremu za obavljanje osjetljivih i složenih analiza DNA. Testove provode visokokvalificirani stručnjaci, koji su obučavani za svoj posao u Hrvatskoj i inozemstvu.⁵⁴

Suvremenim metodama i opremom poduzeće nudi:

- analizu humane DNA,
- analizu animalne DNA,
- vještačenje.

⁵³ Genos- <http://genos.hr/hr/o-nama/tvrtka-genos/> (25.08.2016.)

⁵⁴ Ibid.

Rezultat analize DNA temeljni je dokaz u velikom broju građanskih i kaznenih predmeta na općinskim i županijskim sudovima. Iako analiza DNA može nedvojbeno utvrditi identitet neke osobe ili biološkog traga, ona nije svemoguća i potrebno je veliko znanje i iskustvo za pravilno tumačenje laboratorijskih rezultata. Kada se radi o ozbiljnim pitanjima, tumačenje rezultata treba prepustiti vrhunskim stručnjacima.⁵⁵

Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu, Genos DNA laboratorij d.o.o. uvršten je na popis pravnih osoba ovlaštenih za obavljanje poslova sudskog vještačenja iz područja DNA analize. Osim zaposlenih sudskih vještaka, Genos DNA laboratorij d.o.o. surađuje i s drugim vrhunskim stalnim sudskim vještacima u Hrvatskoj. Svi sudski vještaci imaju doktorat znanosti, a neki od njih su i sveučilišni profesori na uglednim sveučilištima u Europi i SAD-u.⁵⁶

⁵⁵ Genos- <http://genos.hr/hr/o-nama/tvrtka-genos/> (25.08.2016.)

⁵⁶ Ibid.

5. ZAKLJUČAK

Poduzetništvo je akcelerator cjelokupnog gospodarstva jedne države, odnosno ekonomije, ono je ključni element za povećanje konkurentnosti društva kroz generiranje rasta i otvaranje novih radnih mjesta. Njegova važnost i kompleksnost očituje se u mnogobrojnim čimbenicima koji utječu na njega, od ekonomskih, tehnoloških pa sve do socioloških i društvenih, a uključuju zapošljavanje, razvoj, stabilnost društva, stupanj obrazovanja.

Specifičnost određene djelatnosti utječe na strukturu i vrijednost pojedinih resursa na kojima se zasniva proces poduzetništva. Vrsta i karakteristika djelatnosti određuje uvjete i veličinu ulaganja kojima ovisi i ostvarivanje koristi. Razlikuje se poduzetništvo u proizvodnim djelatnostima od poduzetništva u uslužnim djelatnostima, a razlike proizlaze i unutar pojedinog sektora djelatnosti, primjerice unutar tercijarnog sektora poduzetništvo se razlikuje u djelatnosti trgovine od djelatnosti ugostiteljstva ili prometa. Poduzetništvo u malim, srednjim i velikim poduzećima predstavlja generator gospodarskog razvoja i zapošljavanja u svim nacionalnim ekonomijama suvremenog svijeta. Zbog visokih stopa nezaposlenosti i ekonomske neefikasnosti gospodarstva u cjelini poduzetništvo u Republici Hrvatskoj predstavlja mogući potencijal gospodarskog prosperiteta.

Uviđajući značenje poduzetništva za nacionalne ekonomije, najveći broj država je prihvatio poduzetništvo kao vitalnu komponentu u procesu ekonomskoga rasta i razvoja. Svjetska ekonomija procesom globalizacije postupno gubi svoje lokalne, regionalne i državne karakteristike, čemu značajno pridonose nove tehnologije, novi inovativni procesi i brojne integracije različitih lokalnih, regionalnih, međunarodnih institucija. Malo gospodarstvo je značajan segment hrvatskog gospodarstva, pokretač je razvoja cjelokupnog gospodarstva i zapošljavanja. Subjekti malog gospodarstva, odnosno trgovačka društva, čine 99,4% ukupnog broja gospodarskih subjekata.

Inovacije su sastavni dio poduzetništva. Inovacije i razvoj predstavljaju uzrok i posljedicu poduzetništva, a najčešće su usko povezani s tehnologijom i napretkom u tehnološkom smislu. Tehnologija omogućuje poduzećima da lako identificiraju najbolje klijente i na njih usmjere marketinške napore te nagrade one za koje je vjerojatno da će često kupovati proizvode ili se služiti uslugama poduzeća. Bolje razumijevanje postojećih klijenata omogućuje poduzećima i poduzetnicima da međusobno reagiraju i učinkovitije komuniciraju kako bi značajno poboljšali stopu zadržavanja klijenata. Poduzeća, ali i poduzetnici koji

samostalno nastupaju na tržištu, mogu razviti iskustvo prilagođeno klijentima upravo na temelju inovacija i konstantnog razvoja, mogu bolje predvidjeti obrasce ponašanja istih u elektroničkom okruženju, privući ih i ocjenjivati ekonomsku prednost svakog od njih te s vremenom izgraditi dugoročno uzajamno korisne odnose s njima, na obostrano zadovoljstvo i korist.

Osnovan kao akademski startup 2007. godine, Genos je prvi privatni DNA laboratorij u regiji i jedna od vodećih znanstvenih institucija u Hrvatskoj u području analize DNA, a vodeći u svijetu u analizi glikana. Znanstvena istraživanja u području glikobiologije dovela su do značajnih internacionalnih suradnji s brojnim svjetski poznatim institucijama u kojima je Genos ravnopravni partner unutar velikih konzorcija.

Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu, Genos DNA laboratorij d.o.o. uvršten je na popis pravnih osoba ovlaštenih za obavljanje poslova sudskog vještačenja iz područja DNA analize. Osim zaposlenih sudskih vještaka, Genos DNA laboratorij d.o.o. surađuje i s drugim vrhunskim stalnim sudskim vještacima u Hrvatskoj. Svi sudski vještaci imaju doktorat znanosti, a neki od njih su i sveučilišni profesori na uglednim sveučilištima u Europi i SAD-u.

SAŽETAK:

Važnost i kompleksnost poduzetništva očituje se u mnogobrojnim čimbenicima koji utječu na njega, od ekonomskih, tehnoloških pa sve do socioloških i društvenih, a uključuju zapošljavanje, razvoj, stabilnost društva, stupanj obrazovanja. Uviđajući značenje poduzetništva za nacionalne ekonomije, najveći broj država je prihvatio poduzetništvo kao vitalnu komponentu u procesu ekonomskoga rasta i razvoja. Inovacije su sastavni dio poduzetništva. Inovacije i razvoj predstavljaju uzrok i posljedicu poduzetništva, a najčešće su usko povezani s tehnologijom i napretkom u tehnološkom smislu. Tehnologija omogućuje poduzećima da lako identificiraju najbolje klijente i na njih usmjere marketinške napore te nagrade one za koje je vjerojatno da će često kupovati proizvode ili se služiti uslugama poduzeća. Poduzeća, ali i poduzetnici koji samostalno nastupaju na tržištu, mogu razviti iskustvo prilagođeno klijentima upravo na temelju inovacija i konstantnog razvoja, mogu bolje predvidjeti obrasce ponašanja istih u elektroničkom okruženju, privući ih i ocjenjivati ekonomsku prednost svakog od njih te s vremenom izgraditi dugoročno uzajamno korisne odnose s njima, na obostrano zadovoljstvo i korist.

Ključne riječi: **poduzetništvo, inovacije, ekonomska prednost.**

SUMMARY:

The importance and complexity of the enterprise is reflected in the numerous factors that influence it, from economic, technological up to the sociological and social, and include recruitment, development, social stability and level of education. Recognizing the importance of entrepreneurship for the national economy, the largest number of the country has accepted entrepreneurship as a vital component in the process of economic growth and development. Innovation is an integral part of entrepreneurship. Innovation and development are the cause and effect of entrepreneurship, and they are closely related to the technology and advancement in technology. The technology allows companies to identify the best customers and to concentrate on them through direct marketing efforts and the award is the one that is likely to offer the products or to use the services companies. Businesses, and the entrepreneurs who act independently on the market, can develop customized experience clients just based on innovation and constant development, can better predict the behavior patterns of the same in the electronic environment, to attract them and evaluate the economic advantage of each and the time to build long term mutually beneficial relationships with them, to mutual satisfaction and benefit.

Keywords: entrepreneurship, innovation, economic advantage.

LITERATURA

Knjige:

1. Bartoluci M., Škorić S. (2009.): „**Menadžment u sportu**“, Zagreb: Kineziološki fakultet
2. Vajić I. (1994.): „**Management i poduzetništvo**“, Zagreb: Mladost d.o.o.

Članci:

3. Bahtijarević-Šiber F. (1994.): „**Poduzetništvo kao temeljna poluga ekonomskog razvoja**“, Slobodno poduzetništvo, No.8, Zagreb, str. 112-123.
4. Bartoluci, M., Budimski, V. (2010.): „**Upravljanje poduzetničkim projektima u turizmu Republike Hrvatske**“, Acta turistica, Vol.22., No.2., str. 179-200.
5. Kersan-Škabić, I., Banković, M. (2008.): „**Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i ulazak u Europsku uniju**“, Ekonomska misao i praksa, No.1., 2008., str. 57-75.
6. Kružić, D. (2007.): „**Poduzetništvo i ekonomski rast: reaktualiziranje uloge poduzetništva u globalnoj ekonomiji**“, Ekonomska misao i praksa, No.2., str. 167-191.
7. Kutnjak, G. (2010.): „**Europska unija u funkciji poticanja i razvoja malog i srednjeg poduzetništva**“, Poslovna izvrsnost, Vol. 4., No.2., str. 79-90.
8. Levar, M., Nikolić, M. (2012.): „**Inovacije i razvoj kao uzrok i posljedica poduzetništva**“, Učenje za poduzetništvo, Vol.2., No.1., str. 64-68.
9. Rajsman, M., Petričević, N., Marjanović, M. (2013.): „**Razvoj malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj**“, Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues, Vol. XXVI., No.1., str. 250-262.
10. Škrtić M., Mikić M. (2006.): „**Gospodarsko značenje hrvatskoga poduzetništva- šanse i zamke**“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol.4., No.1., str. 191-204.

Internet stranice:

11. **Genos**- www.genos.hr, 25.08.2016.
12. **Poduzetništvo**- www.prva.hr, 28.08.2016.
13. **Trading economics**- www.tradingeconomics.com, 20.08.2016.

Ostali izvori:

14. Aralica, Z. i Bačić, K. (2005.): „Ocjena hrvatskoga inovacijskog potencijala“, U: Ott, K., ur., Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Ususret izazovima pregovora. Treći svezak. Zagreb: Institut za javne financije, str. 127-156.
15. Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (2014.): „**Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2014.- uključujući rezultate GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2013. godinu**“, Zagreb: Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, str. 11.
16. Dračić I. (2012.): „**Poslovanje poduzeća i poduzetničko okruženje**“, Varaždin: Hrvatski zavod za zapošljavanje Varaždin
17. Ministarstvo poduzetništva i obrta (2013.): „**Izvješće opservatorija malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj**“, Zagreb: ACE
18. MINPO (2012.): „**Strategija razvoja poduzetništva 2012.-2020. godine**“, Zagreb: MINPO
19. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2008.): „**Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012.**“, Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, str. 4.

POPIS SLIKA

1. Konceptualni model ekonomskog rasta i ključne međudnose njegovih sastavnih dijelova, s posebnim osvrtom na ulogu poduzetništva20
2. Logo poduzeća Genos d.o.o.27

POPIS TABLICA

1. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena TEA indeksom23
2. Regionalne razlike u aktivnosti pokretanja poslovnog pothvata u 2011., 2012. i 2013. godini24

POPIS GRAFIKONA

1. Usporedba Hrvatske s državama Europske Unije- inovacije proizvoda i procesa te organizacijske i marketinške inovacije14
2. BDP Hrvatske u razdoblju od 2008.-2015. godine16
3. Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2014. godini17